

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ РЕГІОНУ

Проаналізовано сучасний стан матеріального забезпечення мережі загальноосвітніх навчальних закладів регіону. Акцентується увага на основних проблемах матеріального забезпечення цих закладів. Розкрито особливості їх забезпечення комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет.

Ключові слова: матеріальне забезпечення навчальних закладів, загальноосвітній навчальний заклад, Інтернет.

Проанализировано современное состояние материального обеспечения сети общеобразовательных учебных заведений региона. Акцентируется внимание на основных проблемах материального обеспечения этих заведений. Раскрыты особенности их обеспечения компьютерной техникой и доступом к сети Интернет.

Ключевые слова: материальное обеспечение учебных заведений, общеобразовательное учебное заведение, Интернет.

The modern state of the material providing of network of general educational establishments of region is analysed. Attention is accented on the basic problems of the material providing of educational establishments. The feature of providing of educational establishments a computer technique and access to the network of the Internet are exposed .

Keywords: financial material of educational establishments, general educational establishment, Internet.

Постановка проблеми. Освіта у ХХІ ст. стає визначальним фактором розвитку економіки та суспільства в цілому, тому вона має бути якісною та доступною. Істотний вплив на навчальний процес та економічну ефективність функціонування закладів освіти справляє стан їх матеріально-технічного забезпечення. На жаль, недостатні обсяги фінансування мережі загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) не дозволяють створити належні умови навчання для усіх учнів регіону. Відсутність централізованої каналізації в більшості шкіл сільської місцевості, ідалень із гарячим харчуванням, невідповідність шкільних меблів віковим потребам учнів провокують зростання та формування хронічних захворювань починаючи з раннього шкільного віку. Іншою важливою проблемою ЗНЗ, особливо мережі сільських шкіл, є їх інформаційна «ізолюваність»: відсутність сучасних комп'ютерних класів, доступу до мережі Інтернет позбавляє можливості учителів та учнів вчасно знайомитися з останніми освітніми та науковими новинками, що робить освіту відірваною від життя, а отже, зменшується корисний соціально-економічний ефект від навчання. Усе це засвідчує актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем матеріального забезпечення закладів освіти займалися такі науковці, як Куценко В. І., Комарова О. А., Іванюк Г., Осадчий І. Г., Пастовенський О. В. та ін. Проте ці проблеми потребують подальшої наукової розробки.

Метою статті є проаналізувати сучасний стан матеріального забезпечення мережі закладів шкільної освіти Львівської області.

Виклад основного матеріалу. За офіційним визначенням матеріально-технічну базу загальноосвітнього навчального закладу складають будівлі, споруди, земля, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло, інші матеріальні цінності [5]. Дослідники ж виділяють у матеріально-технічному забезпеченні таких закладів пасивні та активні елементи [1]. До пасивних елементів відносять навчальні, навчально-виробничі (навчальні майстерні, теплиці, цехи тощо), культурно-побутові (ідалні, спальні та спортивні приміщення тощо), господарські приміщення (котельні, склади тощо). Окрему підгрупу пасивних елементів складають шкільні меблі, інвентар: парти, учнівські столи, дошки, лабораторне устаткування, канцелярські меблі (столи, стільці, шафи), господарський інвентар та обладнання (господарські знаряддя праці, кухонне та столове приладдя, спальна білизна тощо). До активної групи належить навчальне (прилади,

апаратура, технічні засоби навчання тощо) та навчально-виробниче устаткування (верстати, машини, трактори та інший реманент), господарське обладнання.

Актуальною проблемою для загальноосвітніх навчальних закладів, незалежно від їх ступеня, за оцінкою їхніх керівників, є недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення останніх [4]. Оцінюючи матеріально-технічний стан навчальних приміщень, у першу чергу необхідно звертати увагу на: технічний стан та призначення навчальної будівлі, наявність сучасних спеціалізованих кабінетів (фізики, хімії, біології), які дають можливість здійснювати профільне навчання, забезпеченість автотранспортом, комп'ютерною технікою та мультимедійними засобами навчання, а також наявність доступу до мережі Інтернет.

На жаль, матеріальне забезпечення ЗНЗ Львівської області перебуває в незадовільному стані. До основних проблем можна віднести: недостатнє забезпечення комп'ютерною технікою та мультимедійними комплексами; застарілу матеріально-технічну базу, зокрема кабінетів фізики, хімії, біології, іноземних мов, шкільних майстерень; неналежні умови для занять фізичною культурою й спортом [7]; незадовільний стан справ із забезпеченням автомобільним транспортом для підвезення учнів, що проживають за межею пішохідної доступності.

Приміщення ЗНЗ повинні відповідати встановленим нормативам та розміщуватися в спеціально побудованих будівлях. В області лише 65 % ЗНЗ розташовані в типових приміщеннях, у той час як 501 (35 %) ЗНЗ області здійснює свою діяльність у пристосованих приміщеннях, 9 ЗНЗ області перебувають в аварійному стані, тобто є небезпечними для життя та здоров'я школярів. У 2008 р. у Львівській області було заборонено експлуатацію аварійних приміщень частини корпусів 8 загальноосвітніх шкіл, у тому числі 4 шкіл I—II ступеня і 4 шкіл I—III ступеня, усі вони розташовані в сільській місцевості. Не відповідає санітарно встановленим нормам рівень природного освітлення в навчальних приміщеннях 6 % загальноосвітніх навчальних закладів, штучного освітлення – у 9,6 % [6]. Більшість ЗНЗ у сільській місцевості (92,5 %) мають туалети на вулиці. Туалети з проточною водою та каналізацією мають лише 29 % ЗНЗ, використовує пристосовані приміщення в шкільній будівлі як туалети 1,1 % ЗНЗ. Лише у 27,8 % ЗНЗ працюють медпункти [8].

Важливою умовою прогресивного розвитку освіти є створення умов для профільного навчання учнів. Профільне навчання спрямоване на формування єдиної життєвої, світоглядної, наукової, культурної та професійної компетентності учнів. Організація профільного навчання є одним з напрямків реалізації рівного доступу до якісної освіти. На жаль, в області не забезпечуються рівні умови для доступу до профільного навчання, оскільки лише 7 % її ЗНЗ мають сучасні кабінети фізики та хімії, 5,6 % – кабінети біології. У семи районах області жоден ЗНЗ не оснащений сучасними кабінетами для профільного навчання. Лише в Жидачівському районі біля 50 % ЗНЗ мають сучасні кабінети фізики, у Яворівському та Пустомитівському районах – біля 20 %.

Дуже низькою є забезпеченість ЗНЗ мультимедійними засобами навчання. Для мультимедійних проєкторів вона становить 20,8 %, мультимедійних дошок – 4,4 %, відеомагнітофонів – 12,3 %.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку сучасної загальноосвітньої школи є впровадження нових інформаційних технологій в освітній процес. У 1987 р. американський учений Г. М. Клейман назвав школи, які застосовують такі технології в навчанні, школами майбутнього [2]. Крім того сучасні навчальні заклади з кожним днем вимагають все більш активного використання інформаційних і комунікаційних технологій в управлінській та фінансовій діяльності. Для впровадження цих технологій необхідні матеріальна база, тобто забезпеченість комп'ютерною технікою, та відповідний людський ресурс.

Доводиться констатувати, що сьогодні навчальні заклади області забезпечені комп'ютерною технікою недостатньо, а рівень доступу до мережі Інтернет є ще нижчим.

Найкраще забезпечені комп'ютерною технікою ЗНЗ міст обласного підпорядкування й Дрогобицького, Кам'янка-Буського та Сокальського районів. Тут кожен заклад має принаймні один комп'ютерний клас.

У середньому в області на один комп'ютер припадає 25 учнів. Найнижчий даний показник у Радехівському районі, де в десяток разів перевищено обласне значення і на один комп'ютер припадає 275 учнів, тобто навчання інформатики проводиться за так званим «безмашинним» методом, який не є ефективним. Водночас на цей район припадає й найвищий відсоток техніки, що використовується для адміністративних цілей (51 % від загальної кількості).

Однак наявність комп'ютерної техніки та навик володіння нею не дають можливості для створення єдиного інформаційного простору без підключення до мережі Інтернет. На жаль, у більшості районів області рівень підключення навчальних закладів до цієї мережі не перевищує 50%, а в окремих районах не досягає навіть 10 % (Турківський – 10,8 %, Сколівський – 9,1 %, Жидачівський – 6,4 %), навіть у м. Львові не всі школи мають доступ до Інтернету.

За сучасного темпу розвитку та вдосконалення комп'ютерної техніки, дуже швидко відбувається її моральне та фізичне старіння, через що потрібне постійне оновлення та заміна обладнання, а це вимагає великих фінансових затрат за обмежених обсягів фінансування освітньої галузі.

Недостатня забезпеченість ЗНЗ новітніми технічними засобами навчання значно підвищує соціально-економічну вартість освіти, оскільки гроші, виділені на нього, не приносять бажаного корисного ефекту, рівень знань учнів не відповідає вимогам сучасного суспільства і їм конкурувати на ринку праці після

закінчення навчання. Сьогодні територіальна організація ЗНЗ області вдосконалюється шляхом утворення освітніх округів, а матеріальна база мережі цих закладів – на основі опорних ЗНЗ. Опорні школи забезпечуються сучасними технічними засобами для організації якісного навчально-виховного процесу, за кошти обласного бюджету у них поповнюються шкільні бібліотеки, створюються сучасні кабінети, оновлюється спортивна база. У 2009 р. покращено навчально-матеріальну базу 20 опорних шкіл пілотних освітніх округів, загальні витрати з обласного бюджету на ці потреби склали 1987,63 тис грн. [3]. Проте доводиться констатувати, що вдосконалення матеріальної бази шкіл I та I–II ступенів відбувається переважно на кошти благодійників, якими стають батьки.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Матеріальне забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів справляє вагомий вплив на якість надання освітніх послуг. На жаль, рівень матеріального забезпечення цих закладів є недостатнім, вони розташовуються в пристосованих приміщеннях, що не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам у них, відсутні необхідні засоби навчання, не обладнані сучасні кабінети для профільного навчання школярів, у сільських школах вивчення комп'ютера подекуди відбувається за «безмашинним» методом. Недостатнє матеріальне забезпечення мережі ЗНЗ призводить до зниження корисного соціально-економічного ефекту від освіти.

Хоча в регіоні поступово підвищується рівень матеріального забезпечення ЗНЗ, однак ці заходи не завжди мають систематичний характер. Обсяги коштів, які виділяються, інколи не дозволяють задовольнити найнагальніших потреб навчальних закладів, не говорячи про модернізацію та оновлення матеріальної бази мережі їх ЗНЗ.

Покращання матеріальної бази мережі навчальних закладів сприятиме поліпшенню якості шкільної освіти, індивідуалізації навчання. Підключення всіх шкіл до мережі Інтернет дозволить використовувати в навчальному процесі сучасні електронні навчальні матеріали, що сприятиме отриманню повноцінної освіти та підготовці молодого покоління до реалізації трудового потенціалу в умовах постіндустріального суспільства.

Література

1. Іванюк Г. Матеріально-технічне забезпечення діяльності сільської школи в Україні (1958–2000) [Електронний ресурс] / Г. Іванюк. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dzherela/2008_3.../Ivanyuk.doc.pdf.
2. Кравчина О. Є. Проектування інформаційного середовища загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / О. Є. Кравчина. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em11/content/09koeeis.htm>.
3. На Львівщині створено 134 освітні округи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lvivnews.info/news/print-9358.html>.
4. Основна проблема шкіл України – матеріально технічне забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zalik.org.ua/articles/1887-osnovna-problema-shkil-ukrayini-materialno.html>.
5. Положення про загальноосвітній навчальний заклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/8842.
6. Пономаренко А. В яких умовах учаться наші діти [Електронний ресурс] / А. Пономаренко. – Режим доступу : <http://www.vz.kiev.ua/med/34-08/12.shtml>.
7. Програма розвитку освіти м. Львова на період 2008–2012 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city-adm.lviv.ua/adm/management/office-of-education/programs>.